

จดหมายข่าว

ปีที่ 11 ฉบับที่ 3/58, มี.ค. 58

www.sklonline.com

สมัครสมาชิกติดต่อ: สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง 1/19 ม.3 ถ.เก่าแสน ต.เขารูปช้าง อ.เมือง จ.สงขลา (90000) โทร : 074-311895, 312036

บรรณาธิการ

สวัสดีค่ะ ทะเลสาบของเราปี (งบประมาณ) นี้มีกิจกรรมอะไรบ้าง เอาที่เด่นเป็นกิจกรรมหลักก็คือ ฟาร์มทะเลซึ่งเรามีเป้าในการดำเนินงาน 7 เขต มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ 21 ล้านตัว มีการจัดอบรมประมงอาสาไป 4 เขต การรวบรวมพ่อแม่พันธุ์เพื่อทำธนาคารสัตว์น้ำ การอนุบาลสัตว์น้ำก่อนปล่อยเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ซึ่งทุกกิจกรรมได้มีพื้นที่เป้าหมายครบ ส่วนการปล่อยสัตว์น้ำกำลังทยอยปล่อยกึ่งก้ามกรามไปแล้ว 4 ล้านกว่า เพราะที่ผ่านมามีสภาพน้ำยังเป็นน้ำจืด และเมื่อต้นเดือนมีนาคมน้ำเค็มเริ่มเข้าไปยังทะเลสาบบ้างแล้ว ได้เตรียมแผน ที่จะปล่อยกึ่งกุลาดำต่อ ส่วนในการสำรวจปริมาณสัตว์น้ำรอบทะเลสาบตั้งแต่ตุลาคม 2557 เป็นต้นมา พบว่ากึ่งก้ามกราม

กึ่งหัวมัน ปลาทองเทียว ปลาดุกทะเล ปลาชี่ดั่ง ปลาตะเพียนขาว ยังมีการจับกันได้ทุกเดือน แต่เริ่มซบเซาบ้างช่วงเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ เนื่องจากลมแรงไม่สามารถทำการประมงได้ ก็เป็นส่วนดีเหมือนกันที่ทำให้ทรัพยากรประมงในทะเลสาบเว้นจากการถูกจับจะได้ตัวโตขึ้นหรือขยายพันธุ์ต่อบ้าง (ธรรมชาติช่วย) ส่วนในการกิจอื่นจะดำเนินการไปเรื่อยๆ ให้ครบตามแผนเพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ให้ทะเลสาบสงขลาต่อไป

และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หากชุมชนยังตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ไว้เพื่อการบำรุงพันธุ์ที่จะให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่องแล้ว ความอุดมสมบูรณ์ของทะเลสาบสงขลาคงกลับมาดังเช่นในอดีต แต่ทั้งนี้ทุกความสำเร็จต้องอาศัยเวลาและความอดทน

อรัญญา อัครอารีย์

วาทะดี ๆ มีที่เลสาบ

“การทำไร่นาเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับคน ต.ท่าหินมาช้านานแต่ในอดีตหมู่บ้านของเราไม่เคยใช้ยาและสารเคมี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว แต่ปัจจุบันในนาเริ่มไม่มีข้าว ในน้ำเริ่มไม่มีปลา สัตว์น้ำบางชนิดหายากมากขึ้น เพราะมีการใช้สารเคมีจากไร่นา ชาวบ้านขาดความรู้และจิตสำนึก เพราะฉะนั้นฉันคิดว่า ยังไม่สายเกินไปที่พวกเราจะเลิกใช้สารเคมีและหันมาดูแลซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะให้ในน้ำมีปลาและในนามีข้าวต่อไป”

ข้อคิดและวาทะดี ๆ จากคุณ หวันเสาะ ดำน้อย 11/2 ม.8 ต.ท่าหิน อ.สทิงพระ จ.สงขลา ร่วมด้วยช่วยกันนะคะ ใครมีข้อคิดหรือวาทะดี ๆ ที่ต้องการมีส่วนร่วม สามารถบอกผ่านที่ทีมงานจดหมายข่าวของเราได้ และเหมือนเช่นเคยครับ ท่านต่อไปเตรียมตัวให้พร้อม เราจะไปหาท่าน ถึงบ้าน อย่าง แน่นนอน

จำนง ธีราวุฒิ

สารพันสัตว์น้ำ : ปลาตุ้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Puntioplites bulu*

ชื่อสามัญ : Bulu barb

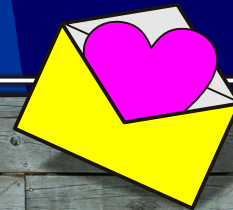
ลักษณะ : ลำตัวเกือบเป็นรูปขนมเปี้ยกปูน หัวและลำตัวแบนข้าง นัยน์ตาโตและค่อนข้างดำ คอไปทางด้านบน ครีบหลังสูง ไม่มีหนวด ครีบหางเว้าลึก เกล็ดสีเงิน แต่ปลาตุ้มจะต่างจากปลากระมัง คือ ปลาตุ้มจะมีเกล็ดสีขาวแว่นแต่ก้านครีบกันไม่มีรอยหยัก เกล็ดเล็กกว่าเมื่อ สะท้อนแสงจะมีสีขาวยาวและลำตัวมีรอยขีดสีคล้ายตามขวาง ประมาณ 7-8 รอย และก้านครีบ กันอัน

ใหญ่สุดมีขอบเรียบ กระโดง หลังจะสูง ขนาดโตเต็มที่ประมาณ 30 เซนติเมตร

นิเวศวิทยา : พบแต่เฉพาะภาคใต้ อาศัยในแหล่งน้ำจืด

การแพร่กระจาย : ทะเลสาบสงขลาตอนใน

ฉวีวรรณ หนูหนู

เปิดใจใส่ขตทททท

“พวกเราเจ็บใจซ้ำซากเหลือเกินที่พี่น้องชาวเลของเรามักจะเดินหลงทางกันเป็นประจำ เดือนกันนี้แล้ว ขอร้องกันก็แล้วยังหลงทางกันเหมือนเดิม ผมขอลามหน่อยเถอะ การใช้วนรูน การใช้วนตาถี่ เพื่อจับสัตว์น้ำให้ได้เยอะ ๆ มันถูกต้องแล้วหรือ การจับสัตว์น้ำที่มีไข่แก่เต็มท้อง แล้วคุณไม่ยอม ปล่อยมันลงทะเลเพื่อที่จะให้มันขยายพันธุ์ต่อไป ผมถามจริง ๆ เถอะครับ มันถูกต้องแล้วหรือพูดแล้วมันเจ็บใจ แล้วมาบอกว่าไม่มีปลา พวกเราทำกันเองทั้ง นั้น ผมขอร้องอีกครั้งผ่านผู้สื่อข่าวสุดหล่อ (ผมไม่ได้พูดนะครับพี่เขาพูดเอง 55) ให้เลิกพฤติกรรมเหล่านี้เสีย ที่เจ็บใจจังหูล้วนนี้ไม่รู้จะทำพรีอดี”

หลังจากที่ได้ฟังชาวบ้านท่านนี้จาก ต.จองถนน ได้ระบายความรู้สึกร่วมเปิดใจใส่ของ จดหมายข่าวกับเราก็น่าเห็นใจครับที่ยังมีบุคคลที่เห็นแก่ตัวอยู่ในสังคมชาวเลของเรา ทำให้คนส่วนมากต้องเดือดร้อนไปด้วย พวกเรา ทีมงานจดหมายข่าวขอเป็นกำลังใจให้ นะครับ ต้องร่วมกันต่อต้านกลุ่มคนที่ไม่หวังดีกับทะเลสาบของเราอย่าให้คนที่ไม่มีดีมารังแกทะเลสาบของพวกเราอีก สู้ สู้ ครับ

จำนง ธีราวุฒิ

สถานการณ์ประมงรอบทะเลสาบสงขลา ประจำเดือน กุมภาพันธ์ 2558

หากคิดจะไปเชียงใหม่ แล้วเกิดหลงทาง ไม่เป็นไรครับเพราะเราอาจจะไม่เคยไป จึงไม่คุ้นเคยกับเส้นทาง... หากคิดจะไปกรุงเทพฯ แล้วเกิดหลงทางอีก ก็คงยังไม่เป็นไรอยู่ดีครับ เพราะมันอาจจะไม่ใช่บ้านเรา

แต่ที่บ้านเราขณะนี้ นี่สิครับ บ้านเองแท้ๆ ยังมีคนที่เดินหลงทางเต็มไปหมด จับปลาตัวเล็ก ทำอวนรุน เครื่องมือผิดกฎหมาย รุกล้ำเขตอนุรักษ์ จับสัตว์น้ำที่กำลังวางไข่ เหล่านี้ เป็นต้น หรือจะให้กรมประมงซื้อเครื่อง GPS แจกเสียเลย จะได้ไม่เดินหลงทางอีก 555...

ทีนี้มาเข้าเรื่องของเรารับ สรุปสถานการณ์ประมงรอบทะเลสาบสงขลา หนึ่งถึงสองเดือนที่ผ่านมาแต่ละที่แต่ละแห่งชบเซาพอสมควรครับ ชาวประมงออกจับสัตว์น้ำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากช่วงนี้เรือเล็กต้องงดออกจากฝั่ง (ลมมันแรงครับ)

ทะเลน้อย...ผมนั่งคิดเล่นๆ นี่ถ้าที่ทะเลน้อยไม่มีกาฝากสังคม เช่นการทำประมงที่ผิดกฎหมายหรือเห็นแก่ตัว เชื่อเหลือเกินครับว่าตะกร้าหรือเข่งที่แม่ค้านำมาใส่ปลาห้าหกเข่งน่าจะพอใส่ เพราะที่นี้สัตว์น้ำจืดถือว่ายังอุดมสมบูรณ์ สัตว์น้ำที่จับได้มี ปลาหมอช้างเหยียบ 80-90 กก. ปลาสลาด 40-50 กก. ปลาโสด 90-100 กก.

ทะเลหลวง...ถ้าที่อื่นเจอคลื่นลมแรงที่ทะเลหลวงไม่ต้องถามเลยครับ คลื่นลมจะแรงกว่าที่อื่น ๆ แต่ก็ยังโชคดีครับ ช่วงต้นๆ เดือนที่ผ่านมากระแสลมลดความแรงลงบ้าง ชาวประมงพอที่จะออกจับสัตว์น้ำได้บ้าง สัตว์น้ำที่จับได้เด่นสุดก็ยังคงเป็นกุ้งก้ามกาม จับได้ 150 กก. ปลาตุ๊กทะเล 30-40 กก.

ตลาดพัทลุง...ย้ายที่ทำการใหม่ดูแล้วเป็นระเบียบเรียบร้อย ของซื้อของขายมีมากมายให้เลือกมากกว่าจะหาตลาดเจอ เล่นเอาทีมงานสำรวจสัตว์น้ำเหงือซิมไปเหมือนกัน สัตว์น้ำที่จับได้ ปลาซีชม 70-90 กก. ปลากดเหลือง 90-100 กก. ปลาหัวแข็งหนวดอ่อน 200-250 กก.

คูขุด...ไปคูขุดครั้งใดต้องนึกถึงเมนูที่เกี่ยวกับปลา ซ่อนตั้งไว้อยู่ครับ ตมยำ แกงส้ม ปลาแดดเดียว เพราะที่นี้

ปลาซ่อนถือว่าขึ้นชื่อ และจับได้เยอะกว่าที่อื่น ๆ จับได้ 400-500 กก. ส่วนปลานิล ตามมาติด ๆ 200-300 กก.

ทะเลสาบตอนนอก...สัตว์น้ำที่มีชีวิตอยู่ได้ในบริเวณนี้ ถือว่าสุดยอดในการเอาตัวรอดอย่างแท้จริง เพราะที่นี้เป็นศูนย์รวมของเครื่องมือประมงชั้นเทพทั้งนั้น โพงพาง อวนรุน ไชหนอน แต่สัตว์น้ำก็ยังพอมิให้จับครับ กุ้งกุลาดำ 90-100 กก. กุ้งหัวมัน 50-60 กก. ปลาบุตรี 400-500 กก.

หลังประมงติณสูลานนท์...ท่านใดที่อยากกินแกงส้มปลากดขี้ลิงขอแนะนำให้มาที่นี่ได้เลยสด ๆ จากทะเล ต้องหลังประมงติณฯ ว่ากันอย่างนั้น สัตว์น้ำที่จับได้ที่นี้ถือว่าหลากหลายครับ โดยเฉพาะปลายอดนิยมนอย่างปลากะบอก ปลาดะก๊ับ ปลากดขี้ลิง ปลาดุกทะเล จำพวกกุ้งก็มีเช่นกัน เช่น กุ้งหัวแข็งใหญ่ กุ้งหัวแข็งเล็ก เป็นต้น

ทะเลสาบตอนใน...บริเวณนี้ถือว่าค่อนข้างโชคดีครับ สามารถออกทำการประมงได้ทุกฤดู ด้วยทำเลที่เหมาะสม สัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์กว่าที่อื่น ชาวประมงที่นี่ยังคงยืมได้ สัตว์น้ำที่จับได้ปลาหัวแข็งหนวดอ่อน 400-500 กก. ดุกทะเล 250-300 กก. กุ้งหัวมัน 150 กก

จำนง...รายงาน

ปลาบู๋ทรายคืนถิ่น ภายหลังกรมประมงร่วม กับชุมชนประมงพื้นฟูทรัพยากรประมงในทะเลสาบสงขลา

ปลาบู๋ทราย การเพาะพันธุ์โดยการฉีดฮอร์โมนและผสมเทียม เริ่มมีการศึกษาในปี 2515 แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สำหรับการผลิตเชิงพาณิชย์ ต่อมาปี 2528 ได้ทำการเพาะพันธุ์โดยวิธี เลียนแบบธรรมชาติได้สำเร็จ ปี 2543 ได้ทำการทดลองฟักไข่และอนุบาลจนสำเร็จในการผลิตพันธุ์ลูกปลาบู๋ทรายในเชิงพาณิชย์

ศพจ.พัทลุง ศพจ.สงขลา และ ศพจ.นครศรีธรรมราช ได้เล็งเห็นถึงความเสี่ยงของสัตว์น้ำชนิดนี้ ที่จะสูญพันธุ์ไปจึงได้มีการรวบรวมพันธุ์เพื่อทำการศึกษาคูหาพันธุ์ และผลิตเพื่อปล่อยเพิ่มความหลากหลายในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เช่น ปี 2548 ผลิตปล่อย 30,000 ตัว ปี 2554 ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งนราธิวาส จำนวน 130,000 ตัว ต่อมาปี 2556 และปี 2557 ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดพัทลุง ผลิตและปล่อยลงสู่ทะเลสาบสงขลาปีละ 20,000 ตัว โดยพื้นที่ปล่อยเป็นบริเวณทะเลหลวง

ทีมสำรวจจากสถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งสงขลา ได้สอบถามชาวประมงที่ทำการประมงพบว่า เมื่อก่อนมีมากและเริ่มลดน้อยลงเรื่อยๆ จนกระทั่งเริ่มมาพบเจอบ้างเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2555-2556) ซึ่งสามารถทำให้ผลผลิตปลาบู๋ทรายเพิ่มขึ้นและสามารถจับได้และมีการนำมาขายที่ทำขึ้นสัตว์น้ำ

จากสำรวจการจับสัตว์น้ำในแต่ละเดือน รอบทะเลสาบสงขลา ตั้งแต่ปี 2546-2557 พบว่า บริเวณแหล่งที่พบเจอปลาบู๋ทรายได้แก่ ทะเลนอย ทะเลหลวง เช่น ตลาดปากพะยูน ส่วนบริเวณตอนในได้แก่ ปากจา ปากบางภูมิ รัตภูมิ อำเภอกวนเนียง ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่น้ำจืดเกือบตลอดปี บริเวณที่มีการจับได้มากและมีการซื้อขายคือ ต.ลำปำ อ.เมือง จ.พัทลุง ประมาณวันละ 10-20 กิโลกรัม จับโดยใช้

ไซรอน ช่วงฤดูกาลที่จับได้มากเป็นฤดูน้ำหลาก ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ขนาด 700-800 กรัม ราคาซื้อขาย 300-400 บาทต่อกิโลกรัม โดยส่งขายไปยังร้านอาหารประเทศ มาเลเซีย แบบมีชีวิต เมนูที่นิยม คือ นึ่งมะนาวและแป๊ะซะ ส่วนตัวเล็ก 200-250 กรัมต่อตัว จะนิยมนำมาเลี้ยงตอในบ่อดินหรือกระชัง แต่พบว่ามีกรเจริญเติบโตช้า แต่ทั้งนี้ยังเป็นการเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม แต่ในอนาคตต้องดูศักยภาพของตลาด และต้นทุน

จากการติดตามประเมินผลตั้งแต่ปี 2546-2557 เป็นระยะเวลา 12 ปี พบว่า ปริมาณปลาบู๋ทรายเคยอยู่ 3 ช่วงหรือระยะเวลา 4 ปี ครั้งได้แก่ ปี 2547 ปี 2551 และ ปี 2556 ซึ่งเป็นไปได้ว่า ปลาบู๋ทรายที่มีการจับได้ในปี 2551 เป็นผลของการปล่อยเมื่อปี 2548 และปลาบู๋ทรายที่มีการจับได้ ในปี 2555 และ 2556 เป็นผลของการปล่อยเมื่อปี 2554 ที่มีการจัดการการใช้ทรัพยากรประมงในทะเลสาบสงขลาแบบบูรณาการโดยชุมชนมีส่วนร่วม

นับเป็นเรื่องที่น่ายินดีที่ปลาบู๋ทรายที่เคยสูญหายในทะเลสาบอย่างมากและหายไ้กลับมากุ๊กกุ่มอีกครั้ง ภายหลังกรมประมงโดยหน่วยงานภายใต้กองวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด กองวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง สำนักงานประมงจังหวัดสงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช ร่วมกับชุมชนประมงพื้นบ้านช่วยกันฟื้นฟูจนปลาบู๋ทรายกลับมาสร้างรายได้ให้กับชาวประมงพื้นบ้าน กรมประมงจะเดินทางฟื้นฟูปลานชนิดนี้ และอีกหลายชนิดต่อไป เพื่อให้ทะเลสาบสงขลากลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่งดังเช่นอดีตที่ผ่านมา

อรัญญา อัสวอรัย และยงยุทธ ปรีดาลัมพะบุตร

เฮฮา...ประสาชาวเล

จ่านง สีราวุฒิ